

Erfenis? Dat leidt steeds vaker tot rechtszaken en familiebreuken

Erfenissen leiden in toenemende mate tot rechtszaken - en tot breuken in de familie. 'De welvaart is toegenomen, dus er is nu meer geld gemoeid met erfenissen.'

Als familieleden het contact met elkaar verbreken, is dat in de helft van de gevallen vanwege een ruzie over geld, vaak een erfenis. Het aantal conflicten over nalatenschappen blijft toenemen.

Hoogleraar familievermogensrecht Wilbert Kolkman deed in 2016 onderzoek naar de ontwikkeling van het aantal rechtszaken die over erfrecht gingen. Daaruit bleek dat het aantal erfrechtzaken tussen 2010 en 2015 sterk steeg in verhouding tot het aantal rechtszaken in andere rechtsgebieden. In 2015 procedeerden Nederlanders acht keer zo vaak over erfenissen als in 2003.

Vroeger waren mensen gevoeliger voor autoriteit

In een peiling van Netwerk Notarissen onder dertienhonderd mensen gaf in 2016 meer dan de helft van de ondervraagden aan geen contact meer te hebben met een of meer familieleden. De helft van deze mensen zei het contact te hebben verbroken vanwege een ruzie over geld of een erfenis. In 2013 zei bij een vergelijkbare enquête een op de drie ondervraagden dat geld of een erfenis de reden was van het verbreken van de familieband.

Kolkman kan de redenen voor het toegenomen aantal conflicten moeiteloos opsommen. 'De welvaart is toegenomen, dus er is nu meer geld gemoeid met erfenissen.' Daarnaast zijn Nederlanders mondiger geworden. 'Ik zie dat erfgenamen tegenwoordig minder snel genoegen nemen met wat de notaris of advocaat zegt. Vroeger waren mensen gevoeliger voor autoriteit. Nu stappen ze sneller naar de rechter.'

Geen testament

De notariskosten kunnen een drempel zijn om een testament te maken

Ook stellen de meeste mensen geen testament op. Kolkman: 'Naar schatting wordt maar ongeveer de helft van de nalatenschappen met behulp van een testament verdeeld. De notariskosten kunnen een drempel zijn om een testament te maken. Of een gevoel van: 'Ik ga toch nog niet dood.'" Maar ook als de overledene wel een testament had, is dit vaak verouderd of onduidelijk. Daarnaast zijn familiebanden vaak lossers dan vroeger. 'Kinderen krijgen vaker te maken met een nieuwe partner van een van hun ouders en met half- en stiefbroers en -zussen.'

Er zullen steeds vaker erfenisruzies ontstaan, omdat de overledene een partner had die niet de ouder is van diens kinderen, zegt ook nalatenschapsbemiddelaar Anne-

Marie van Doorn. 'Vooral over persoonlijke objecten, zoals sieraden, ontstaan dan vaak conflicten.' Het erfrecht is sterk gericht op de langstlevende echtgenoot of partner en dicteert dat de (nieuwe) partner van de overledene in principe alles erft. De kinderen krijgen hun nalatenschap pas als die langstlevende partner zelf overlijdt. Zo kan een stiefmoeder een persoonlijk object als een trouwring van de eerder overleden biologische moeder erven als de vader komt te overlijden.

Jurgen Huisma kreeg na het recente overlijden van zijn moeder een conflict met zijn stiefvader over de erfenis. Huisma, een dertiger, komt uit een samengesteld gezin. Na het overlijden van zijn vader vond zijn moeder een nieuwe man, maar zij trouwde nooit met hem. Huisma heeft ook een pleegzus, die nooit officieel geadopteerd is door zijn ouders. Toen zijn moeder stierf, gingen alle klassieke kenmerken van families die ruzie krijgen over een erfenis een rol spelen: het samengesteld gezin, de ongelijke relaties van de kinderen met hun ouders en een onvolledig testament.

Het gezamenlijke spaargeld van de moeder en de onofficiële stiefvader van Huisma stond alleen op naam van Huisma's moeder. Daardoor gaat de hele spaarpot nu naar Jurgen en zijn broer. Dat levert pittige discussies op. 'Als hij al accepteert dat wij zijn spaargeld krijgen, wil hij wel meebeslissen over de besteding ervan.' Daar staat tegenover dat de woning waarin de moeder en stiefvader van Huisma woonden alleen op zijn naam stond, terwijl Huisma en zijn broer in dat huis zijn opgegroeid. 'Ik heb er op mijn beurt moeite mee dat hij mijn ouderlijk huis zonder mijn toestemming verkoopt.'

Nieuwe expertise

Bijna nooit krijgen alle kinderen dan precies evenveel

Ook tussen de broers is niet alles koek en ei. 'Mijn broer vertrok jaren geleden met de noorderzon en verscheen pas weer aan het sterfbed van mijn moeder. Dat wij nu evenveel erven, zit mij daarom ook niet lekker.' Van Doorn herkent dit probleem. 'Sommige kinderen brengen meer tijd door met hun ouders dan hun broers of zussen. Ook schenken ouders voor hun dood steeds vaker geld aan de kinderen. Bijna nooit krijgen alle kinderen dan precies evenveel. Dan ontstaat er een conflict als de ouders overlijden voordat dit is rechtgetrokken.'

'Toen mijn moeder wist dat ze ging sterven, had ze alles tot in detail kunnen vastleggen, van de verdeling van het geld tot aan haar uitvaart. Ze zei dat wij dat naderhand samen moesten beslissen, maar wij kwamen er onderling niet uit', zegt Huisma. Hij neemt het zijn moeder nog steeds kwalijk dat ze geen testament heeft gemaakt.

Tot tien jaar geleden was erfrecht iets wat een advocaat erbij deed. 'Nu zijn er ruim honderd advocaten die hun hele praktijk hierop richten', zegt Anneke Rookman van de groeiende Vereniging Erfrechtadvocaten (VEAN), opgericht in 2013. Advocaten kunnen zich de specialisatie eigen maken tijdens opleidingen en cursussen die ze na hun rechtenstudie kunnen doen. 'Het erfrecht is een vrij nieuwe expertise, vroeger handelde de notaris de erfenis af.'

Het is oud familiezeer dat na een overlijden naar boven komt

Niet alleen advocaten profiteren van het stijgende aantal erfenisruzies. Een toenemend aantal bemiddelaars treedt op bij familieruzies. De Stichting Nalatenschaftsmediation biedt een specialisatieopleiding tot bemiddelaar aan. 'We zien het aantal cursisten de laatste twee à drie jaar sterk toenemen', zegt Annette van Riemsdijk, voorzitter van de stichting. Per jaar leidt ze maximaal vijftien mensen op om de markt niet te veel te verzadigen. De opleiding is niet gericht op het juridische, financiële aspect van de erfenisconflicten, maar op de emotie van de betrokkenen.

'Conflicten lopen uit de hand omdat er zoveel emotie achter zit. Gemis, boosheid, ongelijke familieverbanden. Het is eigenlijk bijna nooit juridisch', zegt Van Riemsdijk. De financiële belangen zijn meestal ondergeschikt aan emotionele aspecten. 'Mensen die hun ouders verliezen, zijn vaak al wat ouder. Zij hebben het geld niet meer zo hard nodig. Het is oud familiezeer dat na een overlijden naar boven komt, het gaat niet om materiële behoeften.'

'Bij mijn moeder zag ik altijd de hele familie', zegt Huisma. 'Het is maar afwachten of wij elkaar nu nog zullen zien.'

De naam Jurgen Huisma is gefingeerd in verband met de privacy van de betrokken familie. Zijn echte naam is bij de redactie bekend